

Eduskunnan lakivaliokunnalle

Lausumme 5. lakiehdotuksesta, laista uskonnonvapauslain 3 §:n muuttamisesta.

Uskonnollisen aseman tulkinnasta. Linaan uskonnonvapauslain (453/2003) jäsenyyttä uskonnollisessa yhdyskunnassa koskevan 3 §:n 1 momentin ja 2 momentin, josta lakiehdotus siis poistaisi kursivoimani virkkeen:

Jokaisella on oikeus päättää uskonnollisesta asemastaan liittymällä sellaiseen uskonnolliseen yhdyskuntaan, joka hyväksyy hänet jäsenekseen, tai eroamalla siitä.

Lapsen uskonnollisesta asemasta päättävät hänen huoltajansa yhdessä. *Jos huoltajat eivät kuitenkaan lapsen syntymän jälkeen sovi lapsen uskonnollisesta asemasta, voi lapsen huoltajana toimiva äiti vuoden kuluessa lapsen syntymästä yksin päättää lapsen liittymisestä uskonnolliseen yhdyskuntaan.* Jos tuomioistuin on lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta annetun lain (361/1983) 9 §:n 3 momentin nojalla päättänyt tehtävien jaosta lapsen huoltajien kesken toisin, noudatetaan kuitenkin tuomioistuimen päätöstä.

On selvää, että kursivoidun poikkeussäännöksen poistamisen jälkeen 2 momentin ensimmäinen virke tarkoittaisi 1 momentin valossa seuraavaa:

Lapsen huoltajat päättävät yhdessä lapsen liittymisestä sellaiseen uskonnolliseen yhdyskuntaan, joka hyväksyy hänet jäsenekseen, tai lapsen ilmoittamisesta eronneeksi siitä.

Toisin sanoen seuraavaa:

Lapsen uskonnollisen aseman **muutoksesta** päättävät hänen huoltajansa yhdessä.

Sen sijaan lapsen pysyttämiseksi syntymähetken mukaisessa tyhjässä eli puhtaassa eli ”avoimessa” uskonnollisessa asemassa vailla uskonnollisten yhdyskuntien jäsenyyksiä ei lainmuutoksen jälkeen huoltajilta tarvittaisi yksimielisyyttä eikä heiltä saisi sitä vaatiakaan.

Kanteluni. Äskeisen täsmennykseni esitin siksi, että kantelin vuonna 2004 oikeuskanslerille siitä, että huoltajien tulisi saada väestötietojärjestelmään rekisteröidyksi mahdollinen yhteinen päätöksensä syntyneen lapsen jättämisestä tyhjään uskonnolliseen asemaan, jolloin mahdollisesti jälkikäteen toisiin ajatuksiin tuleva lapsen huoltajana toimiva äiti ei voisi enää vuoden kuluessa syntymästä yksin päättää lapsen liittymisestä uskonnolliseen yhdyskuntaan. Oleellista tämän kanteluni kannalta oli, että myös huoltajien yhteinen päätös syntyneen lapsen tyhjistä uskonnollisesta asemasta olisi tulkittavissa uskonnonvapauslaissa tarkoitetuksi huoltajien yhteiseksi päätökseksi.

Päätös olisi luonnollisimmin ollut voitava ilmoittaa siinä samassa maistraatin lähettämässä ja kahden kuukauden kuluessa lapsen syntymästä maistraatille palautettavassa esitäytetyssä lomakkeessa, jossa huoltajat ilmoittavat lapsen nimet ja äidinkielen väestötietojärjestelmään merkittäväksi. Se olisi toki vaatinut teknisiä täydennyksiä uskonnonvapauslain liittymis- ja eroamismenettelyä koskevaan 4 §:ään ja väestötietojärjestelmää koskeviin lakeihin.

Oikeuskanslerin ratkaisu (23.5.2006; dnro 961/1/04) asettui tukemaan kanteluani mutta jätti lakien muutoksen tarpeen harkinnan asianomaisille ministeriöille: todellisia ongelmatapauksia tai oikeudellista epävarmuutta ei asiassa ollut ilmennyt. Oikeuskansleri lähetti jäljennöksen vastauksesta tiedoksi opetus-, oikeus- ja sisäasiainministeriöille (Valtioneuvoston oikeuskanslerin kertomus vuodelta 2006, 51–52).

Toisaalta, kuten kanteluasiassani selostin, evankelis-luterilainen kirkko ei kysellyt tapauksissa, joissa äiti toi yksin lapsen kastettavaksi, oliko tällä ja kirkolla oikeasti oikeutta siihen — vai olisivatko huoltajat sittenkin jo aiemmin sopineet lapsen tyhjästä uskonnollisesta asemasta. Sellaisia tapauksiahan on voinut olla ilman, että lapsen huoltajana toimiva isä olisi oivaltanut tai jaksanut vaatia oikeudessa lapsen väärän kirkkoon liittämisen purettavaksi — vaikkapa lapsen mahdollisen uskonnottoman nimenjulkistamisjuhlan vieraat todistajinaan.

Ehdotettu uskonnonvapauslain muuttaminen korjaisi paremmin kantelussani esittämäni ongelman kuin siinä kuvaamallani tavalla.

Perustuslakivaliokunnan kanta. Valiokunta kiinnitti mietinnössään (PeVM 10/2002 vp) hallituksen esityksestä uskonnonvapauslaiksi (HE 170/2002 vp) huomiota siihen, että poikkeussäännöksen seurauksena isä voi kokea olevansa sukupuoleen perustuvan syrjinnän kohteena, minkä vuoksi valiokunnan mielestä hallituksen on asianmukaista arvioida lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta annetun lain täydentämistä. Oikeuskansleri myös näki yhteyden tämän asian ja kanteluni välillä.

Ehdotettu uskonnonvapauslain muuttaminen korjaisi valiokunnan ehdottamaa tapaa paremmin valiokunnan esittämän ongelman.

Yhdistyksemme kanta. Yhdistyksemme kannattaa ehdotettua uskonnonvapauslain muuttamista. Pientä lasta ei todellakaan tule voida liittää uskonnollisen yhdistyksen jäseneksi muuta kuin huoltajien yhteisellä päätöksellä. Huoltajien jopa sukupuoleen perustuva epäyhdenvertainen asema voimassa olevassa uskonnonvapauslaissa on ollut väärin. Ei myöskään ole varmaa, onko äitiä koskevaa poikkeussäännöstä sovellettaessa aina ollut siihen oikeutta. Edelleen avioliittolain säännösten muuttuessa sukupuolineutraaleiksi ehdotus estäisi syntymästä eroa saman- ja erisukupuolisten avioparien kesken jälkimmäisten vahingoksi.

Tässä yhteydessä esitämme lisäksi, että vanhemmilla lapsilla, syvällisimmin ajatellen 12 vuotta täyttäneillä, tulisi olla vapaus päättää itse uskonnollisesta asemastaan. Sitä vaatisi jo lapsen oikeuksien sopimuksen parempi huomioonotto.

Jouni Luukkainen, matematiikan dosentti
puheenjohtaja, Pääkaupunkiseudun ateistit ry (www.ateistit.fi)
Wallininkuja 2 C 53, 00530 HELSINKI; jouni.luukkainen@helsinki.fi